Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte lørdag den 4. juli 1931 kl. 5 efterm.

Av komiteens medlemmer var følgende herrer til stede: Anderssen-Rysst, Gram, Joh. Ludw. Mowinckel, Nygaardsvold, Støstad, Aas og Hornsrud.

Samtlige regjeringens medlemmer var til stede samt byråchef Marstrander i Utenriksdepartementets arktisk-antarktiske kontor.

I formannen, president Hambros fravær lededes forhandlingene av næstformannen, president Nygaardsvold.

Næstformannen: Jeg skal få lov til å ønske komiteens medlemmer og regjeringen vel møtt. Dette møte i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite er innkalt i henhold til reglementets § 14. Det er regjeringen som har ønsket å konferere med den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite. Komiteens formann, hr. Hambro, er fraværende på reise i utlandet, og jeg har tillatt mig å innta formannsplassen i hans sted.

Jeg skal gi ordet til statsministeren, som vil redegjøre for hvad der har bevirket at komiteen er innkalt til dette møte.

Statsminister Kolstad: Det vil bli utenriksministerens sak nærmere å redegjøre for, hvad der er forefalt i den sak som vi skal behandle idag, nemlig Øst-Grønlands-spørsmålet.

Jeg vil bare med nogen få ord ha nevnt, at de forhandlinger som har pågått, og den noteveksling som har foregått mellem den norske og den danske regjering, har ført til et trin i utviklingen, avmerket ved den siste note vi mottok fra den danske regjering igår, hvor regjeringen har funnet det nødvendig å innkalle den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite, så komiteen kan bli orientert med hvad der er forefalt, siden der sist blev redegjort for denne saks stilling i Stortinget i hemmelig og åpent møte.

Det har naturligvis vært for knapp tid for komiteens medlemmer til å nå frem til dette møte ieftermiddag. Regjeringen fant det allikevel riktig, at de av komiteens medlemmer som kunde nå frem til ieftermiddag kl. 5, fikk anledning til å høre den redegjørelse som utenriksministeren ønsker å gi, og få sig overlevert de dokumenter som måtte foreligge.

Gram: Er det ikke så, at en rekke av komiteens medlemmer vil komme hertil iaften?

Næstformannen: Jeg skal få oplyse, at på grunn av det korte varsel, som statsministeren nevnte, har det for en del av komiteens medlemmer vært umulig å komme frem til dette møte. Der er nettop kommet en del telegrammer. Reimers telegraferer at han kommer med Bergenstoget iaften,

Strand melder at han vil kunne møte søndag morgen, og likeledes melder Handberg at han vil kunne møte søndag morgen. Fra Lykke er der ikke kommet nogen meddelelse, men såvidt jeg har hørt vil han også kunne være til stede her imorgen. Til komiteens formann, hr. Hambro, er der idag telegrafert, at komiteen er innkalt til møte ieftermiddag kl. 5 efter anmodning av statsministeren. Lignende telegrafisk meddelelse er sendt Andrå, som for tiden er på sommerferie i Øster-Tana, og for ham vil det vel ta 6-8 dager å komme herned, og i telegrammet til Andrå blev der tilføiet, at på grunn av den korte frist er den telegrafiske innkallelse kun sendt som meddelelse.

Gram: Da er det vel kanskje naturlig at man spør, om det ikke er like hensynsfullt overfor de nu fraværende medlemmer av komiteen, og som ikke vil få høre utenriksministerens redegjørelse, hvis denne blir gitt idag, - om det ikke er likeså hensynsfullt at man venter til imorgen formiddag. Men på den annen side, - hvis regjeringen ønsker å få gi denne redegjørelse nu, og den mener at det haster, så bøier jeg mig selvfølgelig for det. Av de fraværende komitemedlemmer vil i hvert fall de 4 komme til stede imorgen, og de vil altså komme til å stå utenfor det som blir referert her iaften. Og særlig er det et parti, det faste opposisjonsparti, som er helt urepresentert her ieftermiddag.

Statsminister Kolstad: Jeg er opmerksom på det hr. Gram nevnte, men regjeringen mener at saken er av sådan viktighet, og er nådd til et sådant trin i utviklingen, at man vil sette stor pris på om man kunde begynne her ieftermiddag med å drøfte saken. Jeg går ut fra at utenriksministeren vil gi en særskilt meddelelse senere for de av komiteens medlemmer som ikke er til stede ieftermiddag. Det måtte kunne ordnes på den måte, at de blev innkalt en halv times tid i forveien, når næste møte skal holdes, idet jeg videre går ut fra at utenriksministeren er villig til å gjenta sin redegjørelse for de komitemedlemmer som først kan komme til stede imorgen. Jeg vilde i hvert fall sette pris på, om man kunde så å si begynne forhandlingene ieftermiddag, selv om det er i en meget redusert komite.

Gram: Efterat statsministeren har uttalt det ønske er det selvfølgelig ikke min mening å foreslå at sakens behandling skal utsettes til imorgen. Det var bare rent praktiske hensyn som gjorde at jeg mente man kunde vente til imorgen.

Næstformannen: Jeg skal få lov til å gjøre opmerksom på, at komiteens sekretær og jeg efter å ha konferert om det spørsmål, fant det riktigst at der blev optatt stenografisk referat av forhandlingene i denne sak, og vi

har derfor anmodet en av Stortingets stenografer om å være til stede for å opta stenografisk referat.

Utenriksminister Braadland refererte de sist utvekslede noter mellem den norske og den danske regjering: den norske regjerings note av 30. juni og den danske regjerings svarnote av 3. juli, hvilke begge er inntatt i det utdelte dokumenthefte, og uttalte videre:

I tilslutning til dette referat vil jeg gjerne få lov til å fremkomme med nogen enkelte bemerkninger.

I den note som vi overleverte den 30. juni blev den danske regjering anmodet om å gi oss et klart svar på følgende to spørsmål: 1) hvorvidt den danske regjering er enig i at der i avtaletiden hverken skal etableres norsk eller dansk politimyndighet på Øst-Grønland, og 2) at der i samme tidsrum på samme område heller ikke skal finne sted nogen annen suverenitetsutøvelse hverken fra norsk eller dansk side.

Disse spørsmål var formulert ut fra den betraktningsmåte som jeg hadde gjort rede for i Stortinget, nemlig at en rolig utvikling på Øst-Grønland vilde være avhengig av, at der ikke kunde reises nogen tvil om disse spørsmål, - at de blev endelig klarlagt.

I det svar vi i utenriksdepartementet fikk fra den danske regjering gjennom minister Oldenburg den 3. juli, og som jeg refererte, blev der hevdet den opfatning, at en bekreftelse på den norske regjerings spørsmål nr. 2 vilde innebære en utvidelse av den allerede bestående Grønlandsavtale, og at følgelig dette spørsmål i tilfelle måtte avgjøres av de lovgivende myndigheter i Danmark.

I denne den danske regjerings betraktningsmåte kan ikke den norske regjering være enig. Den står også i strid med hvad jeg anførte i Stortinget i møte den 24. juni, nemlig at der ikke måtte finne nogen hverken norsk eller dansk suverenitetsutøvelse sted i avtaletiden, og at det måtte være en politisk sett naturlig forutsetning for at overenskomsten av 1924 overhodet skulde ha en fornuftig mening. Det viser sig altså her at der er en ganske inngående forskjell mellem den betraktning som den danske regjering hevder, og den betraktning som den norske regjering med Stortingets tilslutning har fremholdt.

Den norske regjering har hele tiden siden sin tiltredelse hevdet at dens politikk på Østgrønland skulde føres i samarbeide med Stortinget. Jeg vil i denne forbindelse gjøre opmerksom på, at den note som er sendt den danske regjering under 30. juni, er formet på en sådan måte at Stortinget fremdeles vil kunne stå helt fritt i avgjørelsen av, hvilken politikk det vil følge. Det fremgår også med tydelighet av det svar som den danske regjering har gitt, idet den uttrykkelig har pekt på som en løsning, at forholdet med hensyn til Østgrønland kunde fortsette på samme måte, på det samme grunnlag, som eksisterte før dosent Hoel i 1930 blev tildelt politimyndighet.

Regjeringen finner imidlertid at denne løsning ikke lenger dekker situasjonens krav og ikke er tilfredsstillende. Og det hele Østgrønlandsspørsmål er jo dessuten kommet i en ytterligere vanskelig stilling, og motsetningsforholdet er skjerpet, efter den okkupasjon som Devold har foretatt på Østgrønland.

Det vil kanskje kunne sies at regjeringen ikke tilstrekkelig tydelig med en gang tok avstand fra den helt private handling som denne okkupasjon er. Regjeringen har imidlertid gitt uttrykk for det både overfor Danmark og overfor den offentlige opinion i Norge, at denne okkupasjon ikke kunde ha nogen bestemmende innflytelse på den politikk som regjeringen vil følge. Men på den annen side anså regjeringen det ikke hensiktsmessig med en gang i altfor sterk grad å ta avstand fra denne okkupasjon, idet situasjonen kunde tenkes å utvikle sig i den retning, at en okkupasjon i en eller annen form kunde bli ønskelig. Jeg uttalte bl.a. i møte den 29. mai, at spørsmålet om okkupasjon ikke kunde ansees som endelig strøket av den politiske dagsorden, og jeg fikk herunder støtte av tidligere stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckel.

Regjeringens opfatning av Østgrønlandsspørsmålet er i dette øieblikk, at situasjonen krever en bindende og fullstendig avgjørelse, og den anser ikke nogen annen vei for farbar og hensiktsmessig, enn at spørsmålet i en eller annen form innbringes for domstolen i Haag til definitiv behandling.

Der reiser sig imidlertid der det meget viktige og meget vanskelige spørsmål, i hvilken form saken skal bringes inn. Fra alle folkerettskyndige er det pekt på som den eneste farbare utvei, at man går til okkupasjon for derved å kunne begrunne en påstand om suverenitet. Jeg for min del er i tvil om hvorvidt denne form er den eneste som foreligger. Det er kanskje mulig at det er den eneste vei, hvis man så å si vilde ta saken i sin egen hånd, men jeg skulde tro at det stiller sig noget anderledes, hvis man på forhånd kunde komme overens med Danmark om å bringe spørsmålet frem i en eller annen form. Det vilde i og for sig også være ganske utilfredsstillende, om den internasjonale domstol avgav en kjennelse, som gikk ut på at Østgrønland er et ingenmannsland. Det vilde da straks bli spørsmål om hvem der i tilfelle skulde komme til å øve suverenitet der. Saken gjelder nemlig suvereniteten. Og da danskene påstår at de besitter den, vilde innbringelsen av det spørsmål bare ha betydning for oss, når vi like overfor den danske suverenitetspåstand kommer med en suverenitetspåstand fra norsk side.

Jeg tror også at hensynet til den internasjonale opinion og likeledes hensynet til den eksisterende Grønlandsavtale likesom hensynet til vårt forhold til Danmark tilsier, at okkupasjonslinjen, som altså skulde gå ut på en plutselig etablering av norsk statshøihet over deler av Grønland, vilde medføre særdeles store

betenkeligheter. Man kan ikke bortse fra at vi har vært og er i meningsutveksling med Danmark om disse spørsmål, og at denne meningsutveksling har vært av vennskapelig karakter. Og Danmark peker i sin siste note av 3. juli på de forskjellige løsninger som kan tenkes. Det peker på bevarelse av status quo, det peker på forhandling, på voldgift og på Haagerdomstolen.

Det har imidlertid fra flere hold innen regjeringen vært ytret sterke betenkeligheter i anledning av de følger som det kunde tenkes å ha, at Lauge Kochs ekspedisjon nu kommer frem til Grønland, og man vet ikke hvad den fører i sitt skjold. Jeg vil i den anledning bare ha sagt, at den danske regjering uttrykkelig har meddelt i en note - og forsåvidt uavhengig av nogen norsk aksept - at Lauge Koch ikke vilde bli tildelt den politimyndighet som det oprinnelig var tanken å gi ham. Dessuten har den danske minister ved overrekkelsen av noten igår uttrykkelig gjentatt, at Lauge Kochs ekspedisjon er en videnskapelig ekspedisjon, og at ekspedisjonen har fått uttrykkelige instrukser om ikke å gå våre fangstinteresser for nær.

Under disse omstendigheter å forutsette at Lauge Kochs ekspedisjon skulde reise så å si med forseglede ordrer for å gjøre et coup de main ved ankomsten til Grønland, det vilde være en mistenkeliggjørelse overfor den danske utenriksledelse, som ikke skulde være berettiget. Nogen sikkerhet har vi ikke på det punkt, og forholdet er det at Lauge Kochs ekspedisjon muligens kan nå Grønland allerede iaften, men formodentlig ikke før søndag eller mandag.

Det som altså forsåvidt er det vanskelige spørsmål, det er å skaffe en tilstrekkelig klar suverenitetspåstand fra norsk side, og derunder er det altså pekt på at okkupasjon skulde være den enkleste og greieste vei. På det punkt har vi tilslutning fra alle folkerettslærde.

Imidlertid har det under disse overveielser som nu - forøvrig under sterkt press - har funnet sted i utenriksdepartementet, vært fremkastet den tanke at der skulde skje, helst idag, en henvendelse til den danske gesandt, hvorved man ber ham forelegge den danske regjering et par spørsmål, som vi gjerne vilde ha besvart så hurtig som mulig.

Vi skulde da si noget omtrent sådan som dette, at for at den norske regjering skal kunne undlate okkupasjon forinnen Lauge Kochs ankomst til Grønland finner sted, må den ha tilsagn om at den danske regjering er enig i for det første, at over de områder på Østgrønland, hvor Danmarks suverenitet eventuelt ikke anerkjennes av domstolen, vil den danske regjering ikke motsette sig at Norge erhverver statshøihet. Og for det annet at spørsmålet om, hvorvidt Danmark har suverenitet, skulde bedømmes ut fra den faktiske og rettslige stilling, sådan som den var den 1. juli 1931.

Det vil med andre ord si at der ikke skulde skje nogen forandring i bedømmelsen, som følge av at Lauge Kochs

ekspedisjon kommer frem, og at han i tilfelle går i land og foretar det ene eller annet.

Så er det naturligvis under overveielse, om man ikke samtidig skulde spørre, om Danmark går med på å betrakte vår stilling overfor en eventuell rettslig avgjørelse således, som vi faktisk hadde foretatt en okkupasjon.

Jeg skulde tro - men det er altså en personlig mening, og på det punkt kan der være dissens - at det skulde være mulighet for at dette kunde bli anerkjent fra dansk side uten nogen større betenkeligheter. Jeg er ytterligere blitt bestyrket i dette ved å lese «Morgenbladet» idag, som inneholder et referat fra «Politiken», som igjen står den danske utenriksminister meget nær. Der heter det nemlig bl.a., at det er en selvfølge at det ikke er tale om at Lauge Koch har nogen hemmelige ordrer, og at Danmark forsåvidt vil stille sig helt lojalt.

Med hensyn til de veier som det videre kunde være tale om å følge, vil jeg overfor spørsmålet om internasjonal domstol nevne den ting, at de tvistespørsmål som er av en rent juridisk natur, vil naturligvis bli henvist til den internasjonale domstol i Haag, mens derimot spørsmålene, hvis de ikke har en rent juridisk karakter, i tilfelle vil kunne bringes inn for en forliksnevnd til å begynne med - den forliksnevnd som allerede er etablert mellem Danmark og oss - og derfra i tilfelle gå til en voldgiftsdomstol, hvis avgjørelse er bindende.

Vi kan altså komme for to forskjellige fora. Det ene er den internasjonale domstol, og det annet er en voldgiftsdomstol. Såvidt jeg har oversikt over spørsmålet i nærværende øieblikk, skulde det formentlig være det naturlige at vår sak blev henvist til en voldgiftsdomstol, og der vilde jo også saken bli pådømt - det måtte vi i tilfelle også få klarlagt overfor Danmark - ikke bare ut fra de strengt juridiske bestemmelser, men også ut fra (almindelige folkerettslige bestemmelser). billighetshensyn ?[1]

Jeg tror dette i det vesentlige skulde være en oversikt over Grønlandssaken, slik som den foreligger i dette øieblikk. Men jeg vil gjerne ha tilføiet, som jeg allerede har sagt, at der har vært arbeidet under et overordentlig sterkt press, og idet man har stått overfor alle disse særdeles vanskelige spørsmål, som man har måttet ta stilling til.

Statsminister Kolstad: Jeg vil gjerne i tilslutning til det som utenriksministeren nu sist nevnte - å få saken frem til en avgjørelse - få lov til å si, at det er blitt ganske utålelig, dette forhold som nu eksisterer mellem de to land. Og det blir mer og mer utålelig for hver dag som

[1] I det maskinskrevne manus står «almindelige folkerettslige bestemmelser» i parentes. Over disse ordene står det «billighetshensyn», med spørsmålstegn i margen.

går. Og jo hurtigere man kunde komme til en avgjørelse, enten det nu skjer ved den ene eller den annen domstol, desto bedre synes jeg det vilde være for alle parter.

Det vil selvsagt - som også utenriksministeren uttalte - være heldig for vår stilling internasjonalt sett, at man kunde slippe å foreta en offisiell okkupasjon. Det vilde ganske sikkert vekke en for oss ikke helt smigrende opmerksomhet, hvis vi blev tvunget til å gå den vei. Derfor har regjeringen ment at det var maktpåliggende å finne en sådan form, at vi, samtidig som vi helt ut sikrer oss å få spørsmålet endelig avgjort, også kan opnå for oss akseptable vilkår. Det måtte være det heldigste at det kunde skje uten okkupasjon. Altså gjennem f.eks. en sådan voldgiftsdomstol som utenriksministeren nevnte.

Men jeg vil ikke undlate å understreke, hvad også blev nevnt av utenriksministeren, at våre statsrettslærde, professorene Gjelsvik og Castberg og høiesterettsdommer Klæstad og også andre som har uttalt sig, har alle sagt like frem, at har vi ikke gjennem en offisiell okkupasjon klarlagt eller rettere sagt dokumentert hvad vi vil, så har vi ikke noget ved Haagerdomstolen å gjøre. Det er uttrykkelig sagt gang på gang, og det er en uttalelse som regjeringen ikke kan se bort fra. Jeg er opmerksom på at disse herrer ser spørsmålet strengt juridisk, og at de vel ikke legger den vekt på sakens politiske side som kanskje vi andre gjør, men man kan selvsagt ikke se bort fra deres uttalelse.

Hvis en annen linje enn den som regjeringen her gjennem utenriksministeren har antydet, ikke vil føre frem, kan jeg ikke se det anderledes enn at man er nødt til å gå denne mere hårdhendte vei. Det var derfor maktpåliggende for regjeringen å få høre hvordan utenriks- og konstitusjonskomiteen stiller sig til regjeringens prinsipale standpunkt i dette spørsmål. Forutsetningen for å bringe saken inn for voldgiftsavgjørelse må da være, som også nevnt av utenriksministeren, at avgjørelsen måtte skje som om der faktisk hadde funnet okkupasjon sted, og det måtte da erkjennes fra dansk side.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg vil først få ta et visst forbehold overfor det referat utenriksministeren gav av forholdet mellem Stortinget og regjeringen. Det hørtes for mig ikke ganske objektivt ut. Jeg tror nemlig at Stortinget ikke nogensinne hadde tenkt sig, at der skulde sendes til Danmark en note som gav Danmark anledning til å spørre - med rette å spørre - om det er meningen at Danmark skal frafalle det prinsipielle syn, som det har hevdet i Grønlandsavtalen.

Jeg tror meningen var, på grunnlag av hele utviklingen å søke å få en orden i disse ting, og det skulde praktisk gjøres på den måte, at politimyndighet blev frafalt på begge sider. Bare den omstendighet at Danmark, i den situasjon hvori det stod, frafalt politimyndighet efterat

vi har hatt den, er en delvis innrømmelse, og jeg tror man ved fortsatte vennskapelige forhandlinger utvilsomt kunde ha fått istand en form for et opgjør som vilde være fullt tilfredsstillende for begge parter. Nu er imidlertid saken satt på spissen av den norske regjering og det i en form så skarp, at danske blade har karakterisert det som et vennskapelig ultimatum. Det man for begge parter ønsker, var - efter opfatningen i Stortinget - at man skulde søke å komme tilbake til status quo ante, det vil si status før Norge oprettet politimyndighet på Øst-Grønland, altså før Norge foretok det skritt som foranlediget en prinsipiell dissens. Og status quo ante er jo det som står i avtalen, at begge parter forbeholder sig sitt prinsipielle syn. Det kan ikke nektes at det krav som den norske regjering nu stiller til Danmark, er at det skal frafalle sitt prinsipielle syn. Jeg vil ta alt mulig forbehold overfor at det var Stortingets opfatning.

Jeg er blitt påberopt som en der vilde gi min tilslutning til okkupasjonslinjen. Ja, det var en meget forbeholden tilslutning, det var en tilslutning i forbindelse med utenriksministerens egen uttalelse om, at saken kunde utvikle sig slik at vi kunde bli nødt til å gå til okkupasjon, og det blev nærmere utformet i møte i den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite. Jeg pekte der på at jeg så langt fra så med nogen frykt på den danske ekspedisjon, hvis man kunde få ordnet det tilfredsstillende uten politimyndighet, idet jeg meget vel tenkte mig muligheten av, at der under den ekspedisjon kunde foregå ting av den art, at det kunde gi oss et bedre grunnlag for et aktivt skritt, som der efter min opfatning foreligger nu. Dette mitt syn på okkupasjonslinjen var i sannhet overmåte reservert.

Så er det en ting til man skal huske på. Den noteveksling med Danmark som Stortinget mente skulde føre til en status quo ordning med en gjensidig fredelig utvikling, hvorunder vi litt efter litt skulde styrke vår forretningsmessige stilling deroppe for å kunne stå bedre når det endelige opgjør kom, - den noteveksling med Danmark foregår i en atmosfære som er slik, at efter min mening er det et Guds under, at vi får et så imøtekommende svar fra Danmark som vi har fått. For Devolds okkupasjon har jo her hjemme reist en stemning som godt kan sammenlignes med den stemning som rådet i utlandet i dagene før den store krig brøt ut. Det eneste jeg har savnet, er at man drar i flokk og følge op og slår vinduene ut hos den danske gesandt. Og disse demonstrasjoner ledsages av de voldsomste angrep på folk som har ledet den norske utenrikspolitikk i mange år, og de sekunderes ganske kraftig av regjeringens egne blade. Jeg trodde at den enighet som var opnådd i Stortinget skulde regjeringen være den første til å sette pris på, og at den fremfor alt skulde holde sitt eget organ i ørene, så at ikke den opfatning skulde bre sig, at der var et motsetningsforhold til stede mellem den nuværende regjering

og Stortinget i dette spørsmål. Det var det i hvert fall ikke tidligere, men jeg vil ikke benekte at det kan ha utviklet sig derhen nu. Men denne noteveksling foregår altså under denne «krigsstemning». Heldigvis, i Danmark har man ikke funnet den resonnans som man skulde tro, den danske presse har nærmest tatt det spøkefullt. Da har resonnansen vært anderledes i Sverige, - neppe til glede eller nytte for oss.

Men jeg spør: tror regjeringen, hvis Stortinget hadde vært samlet, den dag da Devolds okkupasjon fant sted, at Stortinget da ikke hadde sagt, og det enstemmig sammen med regjeringen: Nei, norsk utenrikspolitikk ledes fra Victoria Terasse og ikke fra Myggbukta. Kan man tvile på det når man vet hvorledes Stortinget enstemmig sammen med regjeringen tok avstand fra den ganske vilkårlige utenrikspolitikk som blev drevet av Ishavsrådet? Den tok Stortinget øieblikkelig avstand fra, og det bragte øieblikkelig en bedre atmosfære. Man sa det var svakhet overfor Danmark, men følgen var det kraftige tilbaketog som Danmark gjorde med hensyn til politimyndigheten.

Nu kommer man igjen, - ikke Ishavsrådet, men en ukjent privatmann. Han heiser det norske flagg på Øst-Grønland, og så er det straks krigsstemning her i Norge. Hvad gjør så den norske regjering? Den kjenner ikke til okkupasjonen, den vil ikke kjenne noget til den, før den får et offisielt telegram. Og så går det løs. Så går det løs slik, at ingen vet om ikke den norske regjering idag har tatt annet standpunkt enn der ligger i den uttalelse fra utenriksministeren, at han betrakter det som en privat okkupasjon. Hvor sterk vekt man tillegger denne uttalelse her hjemme, det har vi sett av pressen. Det er ikke særlig sterk. Og jeg vil tillate mig å spørre om Devold idag har mottatt nogen beskjed fra den norske regjering om hvordan den opfatter hans innblanding i norsk utenrikspolitikk.

Det hele er nokså eiendommelig: Så lenge Stortinget sitter sammen hender der intet. To dager efterat Stortinget er opløst tenker Devold: nu er tiden inne til å foreta dette skritt. Vi har sett mange eksempler i verdenshistorien på, hvordan den slags aktive skritt setter en regjering i bet. Jeg har inntrykk av at noget av det samme er tilfellet idag.

Situasjonen er meget vanskelig, men jeg tror opriktig talt ikke at utenrikskomiteen er det rette forum for å ta ansvaret i denne sak. Jeg tror regjeringen selv må gjøre det, jeg tror regjeringen må beholde både ledelsen og ansvaret. I den henseende er jeg enig med «Dagbladet», som sier at utenrikskomiteen er et temmelig uansvarlig organ overfor norsk utenrikspolitikk under en akutt situasjon. Man kan innhente råd, man kan spørre om det ene eller annet. Men nu er det ikke tale om råd, man står simpelthen på valgets skille, og den vei som skal følges er ganske avgjørende for landets skjebne i disse spørsmål. Og hvis regjeringen ikke vil ta ansvaret for det, så er det bare *en*

myndighet som regjeringen kan dekke sig bak, og det er Stortinget.

Jeg har fulgt stille med, men jeg har ikke villet uttale mig om disse spørsmål, men jeg har fulgt med, og jeg så godt hvorledes saken utviklet sig. Var man i tvil, kunde man bare se de kamæleonskiftende farver «Nationen» bar hver eneste dag. Jeg visste godt at nu var man kommet til det standpunkt, *enten* å følge Danmarks åpne innbydelse til fri og åpen voldgift, efter en diskusjon om i hvilken form det skal kunne skje, - det var den linje som jeg nevnte i Stortinget som den eneste mulighet overfor den såkalte lange utviklingslinje, - *eller* å gå til det annet alternativ, okkupasjon. Og jeg innrømmer gjerne at stillingen er vanskelig, efterat alle folkerettslærde sier at okkupasjon er det eneste mulige.

Jeg vil fremsette følgende forslag, som jeg har tenkt nøie igjennem, og som gir uttrykk for det syn jeg har på forholdet:

> «Idet utenrikskomiteen henviser til utenriksministerens erklæring i Stortinget den 24/6 og til den tilslutning denne fikk, finner komiteen det ikke formålstjenlig på det nuværende tidspunkt å avgi nogen uttalelse om den av regjeringen siden da fulgte politikk i Øst-Grønlandssaken.
>
> En slik uttalelse vil lett kunne tolkes derhen, at ansvaret søkes delt i et viktig utenrikspolitisk spørsmål på et tidspunkt da regjeringen og den alene må ha ledelsen og det fulle ansvar.»

Næstformannen: Jeg skal få lov til å si nogen ord om dette forslag. Saken stiller sig jo også for komiteen litt besynderlig, idet komiteen er innkalt i henhold til Stortingets forretningsorden, mens det er 6 av komiteens medlemmer som ennu ikke har kunnet nå frem, og om en del av disse vet vi at de er underveis og vil komme til Oslo enten iaften eller imorgen tidlig. Enten man nu skal ta beslutninger av den ene eller annen art, er det vel kanskje litt hensynsløst overfor de av komiteens medlemmer som allerede befinner sig på veien hit ned i henhold til den innkallelse de har fått.

Statsminister Kolstad: Jeg vil nok si, i anledning av at hr. Mowinckel later til å mene at regjeringens politikk og «Nationen»s skrivemåte skulde være så å si ett, - jeg vil nok si at hr. Mowinckel selv har visse erfaringer i så henseende, - om hvorledes forholdet kan være mellem de organer som regner sig å tilhøre samme parti, og regjeringen, så jeg skal ikke gå nærmere inn på den side av saken.

Jeg vil dernæst få si, at selvfølgelig har ikke regjeringen ment ikke å ville ta ansvaret i denne sak, men jeg vil heller ikke undlate å bemerke, at det har vært en uttrykkelig fordring, således som også utenriksministeren

understreket, at der skulde være kontakt mellem regjering og Storting i disse spørsmål. Og da den utvidede utenrikskomite, i den tid da Stortinget ikke er samlet, representerer Stortinget i disse spørsmål, fant regjeringen det ganske utvilsomt at den utvidede komite burde innkalles ved en anledning som denne. I hvilken utstrekning komiteen vil fatte beslutninger eller avgjørelser, det kan jo ikke regjeringen uttale sig om, det får selvfølgelig komiteen selv avgjøre. Men jeg vil uttrykkelig ha reservert mig mot en sådan fortolkning av det skritt som regjeringen her har tatt - nemlig å anmode komiteen om å komme sammen - at det skulde være uttrykk for at regjeringen ikke skulde ville eller kunne ta standpunkt.

Det jeg vil ha sagt er - det fremgår også tydelig nok av utenriksministerens uttalelser - at det fremdeles er vår mening at vi, som også hr. Mowinckel sa, bør kunne gå til Haag med spørsmålet. Det er jo i virkeligheten intet annet som foreligger enn dette spørsmål, å innbringe saken for en voldgiftsdomstol. Det er regjeringens prinsipale standpunkt. Om komiteen vil gi sin tilslutning eller ikke til det, det kan jeg som sagt ikke uttale mig om, det får komiteen selv avgjøre.

Med hensyn til det å fatte beslutninger her *idag*, kan jeg heller ikke øve nogen innflytelse på avgjørelsen herav. Men jeg vil nok si, at når komiteens medlemmer er innkalt og en del er på vei herned, og først kommer imorgen tidlig, vilde det være noget eiendommelig om man skulde fatte beslutninger her, før de kommer til stede.

Støstad: Jeg skal ikke si mange ord på dette tidspunkt. Jeg vil bare ha sagt fra, at jeg tror utenriksministeren har lagt noget for meget i Stortingets tilslutning til det som blev sagt både i det hemmelige og det åpne stortingsmøte. Det var nok riktig, at det Stortinget ønsket, var at politimyndigheten fra begge sider skulde bortfalle, - eller med andre ord at den norske politimyndighet skulde tas tilbake, og at dansk politimyndighet ikke skulde etableres. Men jeg synes det er nokså meget fra det å trekke den slutning - også kun i form av en antydning - som det er gjort i dette punkt 2, at det i samme tidsrum på dette område heller ikke skal finne sted nogen annen suverenitetsutøvelse, hverken fra dansk eller norsk side. At danskene skriftlig skulde ville innrømme det overfor den norske regjering, det synes jeg er for meget forlangt. Derved vilde jo såvidt jeg kan skjønne den danske regjering faktisk ha sagt, at vi er selv ikke så sikker på at vi har suvereniteten over dette område, hvor vi tidligere har hevdet at vi har suverenitet. Det at danskene stilltiende undlater å utøve suverenitet i de 13 år som er igjen av avtaletiden, det er en ting, men en annen ting er skriftlig og i en note til en annen regjering å si det.

Så vil jeg med hensyn til Devolds okkupasjon bare ha sagt, at jeg blev nokså forbauset da jeg så om den i

avisene mandag morgen, men jeg blev næsten ennu mere forbauset da jeg så avisene mandag aften, og fikk se at regjeringen ennu ikke hadde sagt fra, at dette har vi ingenting med. Det ventet jeg virkelig, både efter det som var sagt i utenrikskomiteen og efter det som var sagt i Stortinget. Det er naturligvis godt og vel at regjeringen har sagt det til den danske sendemann, men det er ikke tvil om, at hvis regjeringen hadde tatt det skritt å si det offentlig her, så vilde den derved ha satt en stopper for i hvert fall meget av den ufornuftige agitasjon som siden er satt i verk.

Man får ha mig tilgitt at jeg synes det er litt eiendommelig, når den tidligere fører for regjeringspartiet, Mellbye, reiser rundt og lager møter, lager resolusjoner om at okkupasjonen må bifalles av regjeringen, og at regjeringen også stilltiende tar imot dette uten å si noget. Da får man virkelig det inntrykk, at regjeringen ser med nokså venlige øine på det skritt som er tatt, og jeg leser til og med i «Dagens Nyheter» en insinuasjon om at regjeringen står bak okkupasjonen. Det stod i bladets nummer for siste torsdag. Man kan naturligvis ikke være forsvarlig for hvad svenske aviser skriver, men svenske aviser skriver heller ikke noget slikt uten at de føler med sig selv, at den stilling som den norske regjering har tatt, den gjør en sådan insinuasjon på sett og vis begrunnet.

Jeg vil gjerne få si, at når komiteen nu er innkalt, skulde jeg tro det er riktig at vi gir også de medlemmer av komiteen, som nu er på veien herned, og som vil ankomme iaften eller imorgen tidlig, anledning til både å gjøre sig bekjent med de dokumenter vi har fått, og til å høre utenriksministerens redegjørelse, og likeledes at de får anledning til å uttale sig om saken. Jeg tror ikke vi uten videre skal fatte nogen beslutning her idag, i det øieblikk det bare er halvparten av komiteens medlemmer som er samlet. Jeg tror vi får finne oss i å vente til de medlemmer som er underveis hit, kan få anledning til å ta del i avgjørelsen. For øvrig vil jeg ikke uttale mig videre foreløbig.

Gram: Jeg vil bare si, at jeg har den største sympati og medfølelse med regjeringen. Jeg har ikke opfattet situasjonen derhen, at det er regjeringen som står bak Devolds okkupasjon, idet denne tvertimot har skapt en overordentlig vanskelig situasjon for den norske regjering. Jeg er ganske enig i de uttalelser som er fremkommet her, at det er høist uheldig at der fra norske privatmenn blir skapt en sådan situasjon, stikk i strid med den av myndighetene enstemmig vedtatte linje i et vanskelig utenrikspolitisk spørsmål. Jeg har derfor som sagt all mulig sympati med regjeringen, og jeg er for mitt vedkommende villig til å tilsi regjeringen min støtte like overfor hvilket som helst skritt innenfor rimelighetens

grenser, - og jeg er ganske sikker på at regjeringen vil holde sig innen rimelige grenser - som regjeringen vil ta ansvaret for. Men det er regjeringen som i første rekke må ta ansvaret her. Jeg for min del forbeholder mig ialfall eventuelt senere å komme tilbake til saken, men utadtil er det den norske regjering, og derfor vil jeg støtte den.

De vanskeligheter som er skapt ved Devolds okkupasjon har utløst store nasjonale demonstrasjoner. Den har også en meget sterk presse for sig, og som hr. Støstad var inne på, har den også fått tilslutning fra ellers pyntelige og fredsommelige menn som statsråd Mellbye. Mellbye lot mig ringe op forleden dag og spurte om ikke jeg også vilde følge med i dette møte i Logen, hvortil jeg kategorisk svarte at jeg deltar ikke i gatedemonstrasjoner, jeg har den tillit til regjeringen, at den vil gjøre det den finner riktig. Når stillingen er slik, er det regjeringen selv som i første rekke får gjøre sig op et standpunkt.

Det er mange hensyn å ta til begge sider. Der er utvilsomt meget i de folkerettslærdes uttalelse om, at det vil lette prosedyren i Haag, hvis okkupasjonsspørsmålet er avgjort på forhånd, men det er naturligvis også meget i det som jeg nu iaften har forstått at regjeringen legger megen vekt på, nemlig at forholdet til Danmark, spesielt efter den siste danske note, som jo i hvert fall tilsynelatende er en broderhånd som rekkes frem, - at forholdet til Danmark er av den beskaffenhet, at vi ikke unødig bør uteske stemningen.

Jeg er i dette øieblikk ikke helt klar over om regjeringen samlet har valgt den linje, at den vil gå frem efter den fredsommelige linje, ikke-okkupasjons-linjen, og først vil forsøke å få Danmark til å akseptere en voldgiftsavgjørelse i en eller annen form, uten at okkupasjon er foretatt, men dog således at hele suverenitetsspørsmålet kan bringes inn, uten at vi er skadet ved det.

Det er ikke tvil om at herrene Mowinckel og Støstad har rett deri, at den situasjon som Devolds okkupasjon i øieblikket har skapt, har bragt regjeringen inn på en annen linje enn den som hittil har vært den enstemmig anerkjente linje, den lange forhandlings vei. Og det ultimatum, som det er blitt kalt, som blev stillet til Danmark, er jo av en noget annen beskaffenhet enn jeg tror Stortinget hadde tenkt sig nogen få dager i forveien. Men hvis regjeringen finner at stillingen er den at den vil velge den korteste vei, så skal jeg for min del ikke være med og legge den stener i veien nu, selv om jeg hittil har trodd, at vi hadde stått oss på å velge den langsomme vei og hadde latt danskene være de første til å bryte traktaten, hvorved situasjonen hadde blitt en ganske annen.

Jeg vil få lov til samtidig å spørre om et par ting. Det er så mange folkerettslige finesser, at man kan ikke vente at man uten videre skal kunne alle disse ting. Det er for det første dette om rett og billighet. Vi husker da

disse ubetingede voldgiftstraktater blev vedtatt her for 4-5 år siden med de andre skandinaviske land, at der nettop var lagt megen vekt på dette punkt om rett og billighet. Kan dette «rett og billighet» uten videre føres inn for Haagerdomstolen, eller kan det kun prosederes for en spesiell skandinavisk eller - i dette tilfelle - norsk-dansk voldgiftsrett eller forliksnevnd? Det var det ene spørsmål.

Mitt annet spørsmål, som jeg personlig blev litt bestyrtet for, da jeg leste de danske aviser de første dager efter slaget - hadde jeg nær sagt - det er om der ikke også står den utvei åpen for danskene, som efter mitt skjønn kunde virke sterkt chikanøst overfor oss, at de kan bringe saken inn som en klage over oss for Folkeforbundets råd, overensstemmende med forbundstraktatens § 11. Det vilde ikke være nogen hyggelig situasjon, om det skulde være tilfellet, men det håper jeg man vil kunne undgå.

Det er naturligvis meget som kan sies her, men det må innrømmes at vi kommer her nokså uforberedt. Vi har visstnok lest avisene, men de har jo inneholdt så forferdelig meget og til dels motstridende ting, og vi har ikke vært klar over hvilken linje der har vært den norske regjerings. Og så er der blitt oss forelagt idag 22 dokumenter, til dels meget omfangsrike og utvilsomt så vanskelig og tung kost, at jeg tror ikke det uten videre kan ventes at vi her på stående fot skal ta standpunkt, og - som jeg også innledningsvis var inne på - det vilde kanskje også være mest hensynsfullt at man ventet til imorgen med den endelige avgjørelse. Men hvis regjeringen mener, som jeg forstod statsminister Kolstad, at det er av betydning allerede idag å komme i kontakt med den danske regjering, som i hvert fall en del av utenriksministerens redegjørelse gikk ut på, at man skulde søke å finne en vennskapelig form for en voldgift, og at det her haster, så vil ikke jeg prosedere på nogen slags utsettelse. Jeg stiller mig lojalt til regjeringens disposisjon, idet jeg går ut fra at det er regjeringen som her har ledelsen.

Utenriksminister Braadland: Det kunde naturligvis være nokså meget å si i anledning av de bemerkninger som er falt fra den ærede representant hr. Mowinckel. Jeg skal ikke gå nærmere inn på alle de ting som det i den forbindelse kunde være fristende å gå inn på, jeg skal bare få peke på et par enkelte punkter.

Jeg vil da til å begynne med si, at når jeg påberopte mig hr. Mowinckels støtte med hensyn til min uttalelse om okkupasjon, så ser jeg på okkupasjonsspørsmålet nøiaktig på samme måte som hr. Mowinckel, nemlig som et alternativ som ligger meget fjernt, men som noget man altså kunde tenke sig muligheten av under en bestemt situasjon.

Jeg vil imidlertid få lov til å si en annen ting som jeg anser for å være noget viktigere, og det er at jeg dengang uttrykkelig sa i Stortinget, at vi hevder at der

ikke kan finne nogen suverenitetsutøvelse sted på Øst-Grønland i avtaletiden. Det sa jeg uttrykkelig. Og jeg vil få lov til å si en ting til, og det må være og må ha vært det norske standpunkt like fra vi fikk Grønlandsavtalen. Det har den hele tid vært forutsetningen at Danmark beholder sitt prinsipielle syn, det vil si at Danmark påstår at det har suvereniteten. Det er en ting, men en annen ting er en suverenitetsutøvelse, altså handlinger, suverenitetshandlinger. Det er et helt annet spørsmål.

Og jeg for min del har hatt den opfatning, og jeg tror den deles av meget store deler av det norske folk, at denne Grønlandsavtale overhodet ikke kan ha nogen fornuftig mening, hvis ikke det prinsipielle spørsmål, suverenitetsspørsmålet, hviler i avtaletiden. Altså: Danmark forbeholder sig sin suverenitet, men utøver den ikke på det område. Det mener jeg er et meget viktig spørsmål, som jeg vil fremholde meget bestemt overfor Danmark. Det er ikke tale om at det er et nytt spørsmål, det er ikke et nytt krav fra norsk side, det er bare en klarleggelse av det norske standpunkt.

Med hensyn til at spørsmålet er kommet i en forholdsvis skarp form, vil jeg si at i det øieblikk Stortinget sluttet var de uttalelser vi fikk fra Danmark med hensyn til politimyndigheten meget uklare, idet de sa at de vilde inntil videre ikke tildele Lauge Koch denne politimyndighet, men de sa intet om at ikke andre skulde få den. De forsøkte der å gi det hele en litt ullen form, og for å få ren luft mente jeg det var bra at man snakket ut om disse ting og fikk disse spørsmål klarlagt.

Med hensyn til de spørsmål som blev nevnt av hr. Gram, vil jeg få lov til å si at prinsippet «rett og billighet» ikke vil kunne bringes inn for den faste internasjonale domstol, men kun i tilfelle av voldgift. Og med hensyn til innbringelse for Folkenes Forbund så har det kun praktisk betydning hvor det truer med krig.

Jeg vil også like overfor hvad hr. Mowinckel uttalte, at spørsmålet nu er kommet i en helt annen stilling, få lov til å si at forholdet faktisk er det, at der er intet som helst til hinder for at vi idag, efter det svar som nu foreligger fra Danmark, kan gå til en hvilken som helst måte å forhandle på overfor Danmark. Vi kan ta vennskapelige forhandlinger, vi kan henvise til voldgift - hvad som helst. Danskene har erklært sig villig til det, og den norske note har altså ikke vært skarpere, enn at Danmark har kunnet gi oss det svar. Det er altså formelt intet som helst til hinder for vennskapelige forhandlinger. Danmark har erklært sig rede til å snakke med oss, akkurat som før, så spørsmålet er ikke bragt i en annen stilling.

Men en annen ting er at vi må se på det på bakgrunn av hvorledes saken ligger an i Norge. Idet vi skal bedømme vårt eget folks mentalitet, vilde jeg være tilbøielig til å tro at den klokeste måte å ta det på nu, det er å få en avgjørelse i doms form, - simpelthen ut fra en

skjønnsmessig bedømmelse av det norske folks mentalitet i dette øieblikk.

Statsminister Kolstad: Jeg går ut fra at de to herrer Mowinckel og Støstad ikke et øieblikk er i tvil med hensyn til regjeringens forhold til Devolds okkupasjon. Forholdet var jo det, at meddelelsen om okkupasjonen kom i et par aviser og gjennem Telegrambyrået, men regjeringen hadde ingen meddelelse fått. Det første som da blev gjort, var at statsministeren erklærte, at vi hverken hadde noget som helst kjennskap til eller på nogen som helst måte stod i forbindelse med Devolds ekspedisjon og hvad den hadde foretatt.

Jeg kan nok ha mine meninger om, at der kan eksistere et visst forhold mellem visse kretser i Norge og Devolds ekspedisjon, men regjeringen har i hvert fall inntil nu intet som helst kjennskap til at så er tilfellet. Og de mange resolusjoner som er kommet, er selvsagt ikke bestilt av regjeringen. Tvertimot, regjeringen har for hver gang selvfølgelig måttet se på dette som nye vanskeligheter, som legges i veien for å realisere den linje som regjeringen hele tiden har arbeidet efter.

Det var først tre dager efter - jeg husker ikke datoen nu, men det var tre dager efterat den første meddelelse var kommet, at regjeringen fikk telegram. Det er jo en høist eiendommelig situasjon, - man kunde næsten være fristet til å tro at det hele så å si var en Køpenickiade. Og vi vet ennu intet om hvad der er skjedd deroppe, utenom det som er meddelt gjennem dette telegram. Der er avkrevet en forklaring, men vi har ennu ikke fått den.

Men jeg går ut fra at der er ingen i utenrikskomiteen som nærer den ringeste formodning om, at regjeringen skulde ha hatt noget som helst kjennskap til hvad der har funnet sted deroppe, eller har hatt nogen som helst forbindelse med de mange sterke resolusjoner som her er kommet frem, og hvor visselig Mellbye har vært medvirkende. Jeg har sett han har vært med både det ene og det annet sted.

Anderssen-Rysst: Når hr. Gram uttalte at man burde avvente de øvrige komitemedlemmers ankomst, vil jeg få lov til å si at jeg har gått ut fra at dette møtes egentlige hensikt var den, at vi skulde ta det som regjeringen hadde å meddele ad referendum på nuværende tidspunkt. Det er jo så mange ting her som vi nærmere må overveie i forbindelse med de dokumenter som regjeringen har fremlagt, at jeg for min del bestemt vil forbeholde mig å fremkomme med videre uttalelser i saken, når jeg har fått anledning til å gjøre mig bekjent med det foreliggende materiale. Jeg har også forstått hr. Mowinckels forslag slik, at det er meningen at det skal behandles først når komiteen under de nuværende forhold er såvidt mulig fulltallig til stede.

Det som jeg har trukket ut av regjeringens uttalelser angående fremgangsmåten, - jeg nevner dette fordi det har

betydning for mine videre overveielser i saken, - det er at regjeringen mener man skal gå til den ved traktaten av 1926 instituerte voldgiftsdomstol med saken, - en voldgiftsdomstol som altså er noget annet enn Haagerdomstolen, og hvis det er meningen, hvis det er regjeringens prinsipale opfatning at vi skal gå voldgiftsveien, så må jeg spørre mig selv: har i dette spørsmål okkupasjonsspørsmålet betydning?

Det forekommer mig at spørsmålet okkupasjon, som sterkt har medvirket til at regjeringen har tatt dette frem allerede idag, har betydning bare for tilfelle av at man velger den linje å gå til den internasjonale domstol i Haag. Det påberoptes som en prosessuell fordel som veier ved behandlingen for Haagerdomstolen, men som ikke har betydning overfor behandling ved voldgiftsdomstolen. Jeg vilde sette pris på om utenriksministeren vilde uttale, hvorvidt jeg har rett i denne opfatning eller ikke.

Det er klart hvis man går til voldgiftsdomstolen, hvor det prinsipp som hr. Gram nevnte, «rett og billighet» vil kunne gjøres gjeldende, at det da vil være en fordel at vi fikk den traktat vi dengang - i 1927 - fikk. Jeg for mitt vedkommende var medlem av utenrikskomiteen dengang, og dette prinsipp var meget sterkt oppe. Der blev lagt særlig vekt på denne bestemmelse, og at vi i tilfelle av at Øst-Grønlandsspørsmålet blev aktuelt, vilde ha en fordel i henhold til denne traktat, fremfor at bare den kolde juss skulde gjelde, som efter den gamle.

Støstad: I anledning av det som statsminister Kolstad uttalte, at han gikk ut fra at ingen hadde nogen mistanke mot regjeringen om, at den hadde stått i forbindelse med Devold, vil jeg bare få si at jeg også går ut fra det samme. Men fordi om vi er sikker på det, så er det ikke dermed sagt at alle andre er sikker på det. Og det er ikke fritt for at den opfatning har festet sig hos enkelte, at når ikke regjeringen på nogen måte har tatt avstand fra det skritt som Devold har tatt, og når den tillater at en ansvarlig myndighet som Ishavsrådets formann, advokat Smedal, uttaler sig som han har gjort uten å gripe inn, - så festner den opfatning sig ennu mere, at kanskje allikevel regjeringen ser med en viss velvilje på det skritt som er tatt av Devold. At den opfatning finnes skal man ikke undre sig over.

Vi får huske på at under behandlingen av dette spørsmål sist i det åpne stortingsmøte, hvor samtlige partier sa fra om Ishavsrådet, blev det krevet at regjeringen nu satte betingelser for dette råds arbeide. Når vi så efterpå ser at Ishavsrådets ansvarlige tillitsmann, formannen og dosent Hoel, fremdeles boltrer sig akkurat på samme måte som tidligere i pressen, uten at der gjøres nogen innsigelse, - når vi ser alt dette i sammenheng, da er det uundgåelig at der i folks bevissthet festner sig den opfatning, at regjeringen ser med en viss

sympati på det som Devold har gjort. Man legger det nemlig ved siden av det program regjeringspartiet har. Man er nødt til å se det hele i sammenheng, hvis man skal forstå hvordan opfatningene dannes nu om dagene.

Nu vil jeg også si at jeg har inntrykk av, - det har jeg forresten hatt hele tiden, og jeg har gitt uttrykk for det tidligere, - jeg har inntrykk av at regjeringen har vært og er tilbøielig til i litt for sterk grad å ta hensyn til det skrik som er reist om Grønlandsspørsmålet, og jeg føler mig ganske sikker på at regjeringen på ingen som helst måte handler og resonnerer helt fritt ved behandlingen av disse spørsmål, efter den pressediskusjon som er ført og også efter alle de resolusjoner som er kommet. Jeg kan forstå at regjeringen på sett og vis er kommet i en tvangssituasjon. Men jeg vil for min del si, at jeg tror opriktig talt ikke at denne stemning, den stemning som man nu ser gitt uttrykk i aviser og i møter, - jeg tror ikke at den egentlig stikker så forferdelig dypt. Når folk engang får greie på hvad realiteten i dette spørsmål er, da tror jeg at den stemning som nu er oparbeidet, vil legge sig ganske hurtig. Det er nu engang ikke et møte i Oslo som gir uttrykk for folkemeningen i Oslo, og det er ikke et møte på denne eller hin plass som gir uttrykk for den virkelige folkemening. Og mange av dem som idag er mest aktivistisk, vet faktisk ikke hvad det dreier sig om, for de står i den formening at danskene vil kaste oss ut av Grønland, stenge veien for de næringsinteresser som vi der har arbeidet frem gjennem nokså mange år. Det er den almindelige opfatning av Grønlandsspørsmålet, og denne opfatning har delvis også sin talsmann i det hovedorgan som regjeringen har. Alt dette skal vi huske på når vi behandler spørsmålet.

Jeg vet ikke om det er mulig nu å komme til en almindelig ordning med Danmark på den måte at Danmark skulde ville gå med på å innbringe suverenitetsspørsmålet for en voldgiftsrett. Kan Danmark gjøre det? Efterat det har fått sin suverenitet godkjent? Er ikke det på sett og vis et tilbakeskritt, som vi må ha vanskelig for å tro at Danmark vil gå med på? Jeg tror i hvert fall at det vil bli nokså vanskelig for Danmark å gå med på voldgift nettop om suverenitetsspørsmålet.

For øvrig tror jeg det er riktig, at vi nu får anledning til å se igjennem det som foreligger, før vi diskuterer dette spørsmål videre.

Næstformannen: Jeg vil få gjenta det som hr. Støstad sa nettopp nu, at her i komiteen er det visst ingen som nærer nogen mistanke om, at regjeringen står bak Hallvard Devolds landnam oppe på Grønland. Komiteens medlemmer, hvor de enn står, forstår nok at en sådan optreden vilde skaffe regjeringen store vanskeligheter. Det forstår i hvert fall jeg for min del. Men det kan også være noget i det som hr. Støstad sa, at fordi om vi som kjenner litt til det ikke

har den opfatning, så kan denne opfatning lett festne sig ute blandt folk. Nu er det så at Devold reiser for Arktisk Næringsdrift. Det har ikke egentlig noget med spørsmålet å gjøre, men her mellem oss kan jeg jo få lov til å spørre, om det ikke er så at Arktisk Næringsdrift har fått et tilskudd av de midler som Stortinget har stillet til regjeringens disposisjon. Det har ikke noget med spørsmålet å gjøre, men det kan da på en måte bli til det at Hallvard Devold har utført denne okkupasjon for statens penger.

Det er jo så, at det er suverenitetsspørsmålet som har vært det store overskyggende spørsmål her. Det har ikke vært det for mig, og det har ikke vært det for mitt parti. Jeg har ikke tatt videre aktiv del i den diskusjon som har vært ført i Grønlandsspørsmålet, særlig efterat der var gjort skritt til å kalle politimyndigheten tilbake, har vi vært enig i den politikk som har vært ført i dette spørsmål, jeg og mine partifeller. Vi har vært enig i den politikk som har vært ført, og dessuten har vi altså traktaten å falle tilbake på. Jeg personlig har sett det på den måte, - jeg kan gjerne si det her - at jeg mente det muligens kunde komme en tid eller en anledning, da det måtte kunne gå an å ta op disse spørsmål til behandling pånyt, til ny vennskapelig forhandling med Danmark, og at man da muligens også kunde forsøke å finne utvei ved ikke å la suverenitetsspørsmålet være det avgjørende fra vår side, men at det er de næringspolitiske interesser som skulde være de avgjørende og det alt overskyggende. Og hvis vi kunde sikre oss og få betrygget disse interesser, vil jeg for min del si at jeg har ingen interesse av, hvilket land der har suvereniteten. Jeg forstår godt at det har vært vanskelig, og at det nu er umulig for regjeringen å kaste inn det spørsmål, for så tilspisset som situasjonen nu er, vilde det kanskje bli misforstått. Men personlig ser jeg det slik, at kunde vi bare sikre våre næringsinteresser på Grønland, kunde vi få full sikkerhet for dem både nu og fremtidig, så kunde for mig gjerne Danmark ha suvereniteten deroppe.

Der er fremlagt et forslag fra hr. Mowinckel, et forslag til uttalelse fra komiteen. Jeg vil på nuværende tidspunkt ikke ha sagt noget videre om det. Jeg vil bare få tilføie at det kan være mange ting som taler for at komiteen ser på den utvikling som saken har hatt. Jeg vil imidlertid spørre hr. Mowinckel, om han setter meget inn på, at dette forslag skal avgjøres iaften. Jeg mener for mitt vedkommende at det ikke vil være riktig overfor de medlemmer av komiteen som allerede er på vei herned for å delta i utenrikskomiteens møter, at man nu vedtar en faktisk beslutning, og dermed i virkeligheten avslutter komiteens behandling av denne sak. Man vet at Lykke er på vei ned hit for å delta i komiteens møter, og Lykke har som bekjent sittet som leder av vår utenrikspolitikk for ikke så svært lenge siden. Hvis ikke hr. Mowinckel krever at komiteen skal ta standpunkt til hans forslag nu med det

samme, vilde jeg finne det mest riktig at komiteen ikke gikk til nogen avgjørelse nu, men at man venter til imorgen eller muligens til mandag.

Joh. Ludw. Mowinckel: Til det siste vil jeg si, at det var ikke min mening at det forslag jeg har fremlagt absolutt skulde komme under votering, men forslaget er et uttrykk for mitt syn på situasjonen, og derfor har jeg fremlagt det. Jeg vil i hvert fall ha forslaget tilført protokollen. Jeg vet ikke om jeg får anledning til å delta i et senere måte, det beror på når det blir. Imorgen kan jeg delta. Men derfor vilde jeg ha fremlagt og protokollert mitt forslag, som gir uttrykk for mitt syn på spørsmålet.

Nu har så mange sagt at man her ikke har den opfatning, at regjeringen står bak Devolds okkupasjon. Det behøver jeg ikke å gjenta. Jeg er ganske sikker på at regjeringen synes, at den okkupasjon var like tåpelig som de fleste andre synes den var.

Det er regjeringen som har ansvaret for ledelsen av vår utenrikspolitikk, men det jeg tror mange med mig har savnet i denne tid, det er litt fasthet fra regjeringens side. Og regjeringens holdning i denne stund, den er det jo ikke underlig at vi søker litt gjenspeilet i «Nationen», for der er - heldigvis for regjeringen - stor forskjell på den nuværende regjerings forhold til «Nationen» og den forrige regjerings forhold til «Dagbladet». Det er jo et gode å ha et dyktig organ, og jeg må si at redaktør Aadahl er en mester til å skrive slik, at han skjuler både sine egne og andres tanker. Men vi kan se å lese mellem linjene, og vi er nødt til, vi som sitter langt fra centrum, å følge «Nationen» med stor opmerksomhet. Det har jeg gjort, og det vil jeg ha sagt til «Nationen»s ære, at man kan dra visse slutninger fra den og til regjeringens politikk.

Jeg spurte isted om Devold nu har fått beskjed om regjeringens opfatning, og det spørsmål var ikke kastet hen i vær og vind, for det er ganske viktig. Nu kommer Lauge Koch iaften eller imorgen eller iovermorgen frem til Øst-Grønland, og hvis Devold ikke har fått nogen beskjed om regjeringens stilling, at regjeringen tar bestemt avstand fra hans skritt, så kan han og Lauge Koch være istand til å gå løs på hverandre med tolleknivene. Det kan man ikke vite, Lauge Koch synes å være en ganske kraftig herre, og Devold synes også å ha temperament, så hvis regjeringen ikke tar bestemt avstand fra ham, vil der kunne skje noget, og det vil regjeringen få ansvaret for.

Regjeringen kan nemlig ikke holde dette gående og la det drive, i den tro at den selv skal kunne bruke denne okkupasjon. Det er en stor feil, for hvis regjeringen går okkupasjonsveien, kan regjeringen på en ganske anderledes bred og kraftig og bestemt måte selv okkupere. Det er det jeg bebreider regjeringen, fordi det er farlig å la dette drive for lenge. Sådan ser jeg på det.

Så er det dette med voldgiftsdomstolen. Det er et stort spørsmål hvad vei man skal gå. Forliksnevnd tror ikke jeg vil være det rette, for det norske folk vil ikke være tilfreds med det resultat man får ved en forliksnevnd. Man vil se dom i en sådan sak, så vi får nok gå til en domstol, enten til den faste domstol eller den som er nevnt i vår voldgiftstraktat. Voldgiftsdomstolen skulde by en for oss ganske betraktelig fordel. Den danske note er jo på dette punkt meget imøtekommende, idet den sier at det må «formentlig anses for formålstjenlig, at der mellem de to regjeringer finner en drøftelse sted av, under hvilken form spørsmålet på en for begge de to regjeringer tilfredsstillende måte kan forelegges til internasjonal megling eller avgjørelse.»

Jeg er også sikker på, at når de to regjeringer kommer sammen, enten direkte eller ved små utvalg, vil der kunne finnes et grunnlag for det, som man skal forelegge domstolen, som er fullt tilfredsstillende for begge parter, og jeg er sikker på at dette vil kunne skje under fredelige og vennskapelige forhold.

Jeg forstår meget godt at den reelle interesse for nordmennene er Øst-Grønland, men der har også Danmark sin teoretiske interesse, og som Munch sa til mig: De må huske på at vi har også våre grønlendere. Og sakens psykologiske side spiller sterkt inn, ikke minst under en sådan atmosfære som den som nu er til stede.

Derfor er jeg betenkelig overfor den form som utenriksministeren har gitt denne henvendelse. Den virker på mig nokså utfordrende, og man skal være litt forsiktig, hvis man vil gå den fredelige forhandlings vei, med under hvilke former man søker den danske regjering. Den danske regjering har likefrem innbudt til drøftelse av disse spørsmål. Er det da riktig å stille bestemte betingelser: Dere skal gjøre det, og dere skal gjøre det og det. Imidlertid overlater jeg til regjeringen selv å avgjøre dette spørsmål.

Som jeg sa isted, det som ligger bak mitt forslag er det, at sådan som situasjonen nu er, vil jeg nødig, - jeg finner det ganske riktig - at det på nogen måte skal kunne sies at denne komite har bragt regjeringen bort fra en linje som regjeringen selv mener er den riktigste. Derfor vil jeg som medlem av komiteen ikke at denne skal ha sagt noget om, hvorvidt man skal gå okkupasjonsveien, om Devolds okkupasjon skal anerkjennes, eller man selv skal okkupere, eller man skal gå voldgiftsveien. Det må regjeringen selv ta standpunkt til, og det er det mitt forslag går ut på.

At man venter til de øvrige medlemmer av komiteen, som nu er underveis, er kommet frem, det synes jeg er riktig. Jeg vil gjerne spørre om komiteens næste møte skal holdes imorgen formiddag eller eftermiddag eller først mandag. Hvis næste møte først skal holdes mandag, kan jeg ikke delta, da jeg er nødt til å reise imorgen aften.

Statsminister Kolstad: Med hensyn til næste møte vil jeg få si at jeg vilde meget ønske at det kunde bli holdt imorgen. Det kunde formodentlig bli holdt klokken 1 eller noget slikt, men det får da komiteen avgjøre.

Næstformannen: Der er visst ikke noget til hinder for å beramme møte imorgen til klokken 1. Hvis ikke nogen av komiteens øvrige medlemmer har noget å innvende derimot, går jeg gjerne med på å holde nytt møte da.

Gram: Man mener altså ikke at den korte utsettelse vil være uheldig?

Statsråd Sundby: Jeg antar det er gått de øvrige av regjeringens medlemmer som det er gått mig, at selv om utenrikskomiteens drøftelse av denne sak skulde få det resultat, at det av hr. Mowinckel fremsatte forslag skulde bli vedtatt, har det dog vært av betydning å få dette spørsmål drøftet her i komiteen og få høre herrenes mening.

Det er jo ganske oplagt at situasjonen nu er en ganske annen, enn den var da Stortinget avsluttet samlingen. Det fremgår også av hr. Mowinckels siste uttalelse, som også går ut på at nu må der skaffes klarhet ved en domstol. Derigjennem er jo situasjonen en helt annen, det er ganske klart.

Vi er ikke på nogen måte - kan ikke - være tilfreds med det gamle standpunkt om ingenmannsland, at domstolen muligens bare skal ha det å avgjøre, om Danmark skal ha suverenitet over Øst-Grønland, eller det skal være et ingenmannsland. Jeg tror ikke egentlig nogen i Stortinget vil være tilfreds med det, - bortsett fra den utvei som hr. Nygaardsvold pekte på, men som jo ikke er aktuell, som han også selv sa.

Når situasjonen da er den, at vi må ha en avgjørelse ved domstolen, så tror jeg det kan sies at regjeringens prinsipale mening er den samme, som også har fått uttrykk fra alle hold her og ellers, at kunde vi finne en forsvarlig og brukbar vei til en fredelig forhandlingslinje uten okkupasjon, så er det ingen i regjeringen som er i tvil om at vi vil velge den linje. Vi har arbeidet i vårt ansikts sved, og andre har arbeidet med det, og like til en halv time før vi kom til dette møte har vi arbeidet for å finne en brukbar linje i den retning. Så det er ikke tvil om at det er den vei regjeringen ønsker å gå hvis den er brukbar, og hvis den ikke medfører for store faremomenter i retning av, at vi ikke kan få nogen annen domsavsigelse enn enten dansk suverenitet på den ene side eller ingenmannsland på den annen side.

Dette har regjeringen utredet, og når hr. Gram nu spør om der er enighet innen regjeringen om, enten man skal gå den ene eller den annen av disse linjer, så må det vel opriktigvis sies at det står ikke helt klart for oss ennu, om det er mulig å godta denne forhandlingslinje, som bl.a.

vilde se sitt første utslag i den forespørsel til Danmark som blev antydet her. Det er så som hr. Mowinckel sa, at den har og må ha i nogen grad karakteren av et ultimatum. Selvfølgelig er alle enig i at det vilde være ønskelig, om man kunde ha undlatt å gi den et slikt tilsnitt, men hvordan skal man så få skapt klarhet tilstrekkelig tidlig? For det er jo her spørsmål om tid. Man kan nok si at det er ikke her tale om noget travløp, men vi har dog et visst hensyn å ta til alle våre folkerettslærde, når de sier at hvis der foretas en suverenitetshandling av Danmark på stedet, så er det rimelig at det av domstolen vil bli betraktet slik at Danmark er kommet først, - på samme måte som den der tinglyser et dokument først, kommer foran den der tinglyser et dokument en time eller en dag senere. Dette er den ansvarlige regjering nødt til å ta hensyn til, man kan ikke bare diskutere og overveie, hvordan man tror det vil bli optatt, og si at det har ingen hast.

Når det da også står slik at det er spørsmål om en voldgiftsavgjørelse, og det kunde synes å være den beste linje, fordi man muligens da kunde ta mere hensyn til rett og billighet, så er det den svakhet ved den linje, at den er avhengig av at Danmark godtar det og er villig til det. Og mens vi forhandler, eller innen forhandlingene er avbrutt, kan Danmark være kommet først med den suverenitetshandling som er avgjørende for domstolen i Haag, som jo må avgjøre saken hvis vi ikke kan bli enig med Danmark om voldgiftsavgjørelse, og så har vi forspilt chancen.

Det er slike ting som gjør, at selv om man er aldri så interessert for og aldri så ivrig for å velge forhandlingslinjen, kan der være fare for at man derved forspiller vårt lands chance. Og det som vi alle ønsker, må i hvert fall være at vi har like chancer, når saken går til domstolen, så man ikke skal være underlegen allerede på forhånd. Og når da saken står slik, at vi må ha denne eventualitet for øie, at Danmark kan stille sig slik, under de videre forhandlinger, at der må skje en okkupasjon, og at den må skje snart, så er det ikke så godt for regjeringen uten videre å desavouere Devolds okkupasjon helt åpenbart. Jeg har spurt om det er mulighet for å foreta en annen okkupasjon enn Devolds, en okkupasjon av et annet område, et område som er mere omfattende, - er det praktisk mulig, har jeg spurt. Det er blitt besvart med nei. Og da er det ikke annen utvei, hvis man blir henvist til å følge okkupasjonslinjen, - og det står fremdeles som en utvei man kan bli henvist til å følge, - da er det ingen annen utvei enn eventuelt å godta Devolds okkupasjon, selv om det er aldri så kjedelig, fordi det er en helt privat okkupasjon som er foretatt uten regjeringens vilje og vitende.

Statsråd Per Larssen: I anledning av hr. Støstads uttalelser vil jeg si at det ikke er Ishavsrådets formann

som har skrevet i avisene, men privatmannen, dr. juris. Smedal. Og selv om der er satt en munnkurv på Ishavsrådet, så kan man ikke godt sette munnkurv på hr. Smedal like overfor spørsmål han behandler utenfor rådet.

Med hensyn til Arktisk Næringsdrift, som næstformannen nevnte, skal jeg få meddele at der av bevilgningen for 1931/32 ennu ikke er utbetalt noget, men man har besluttet å ville yde et bidrag til innkjøp av en del hytter deroppe og videre et bidrag på kr. 15 000 til driften efter nærmere avtale og bestemmelse av departementet. Dette spørsmål er ennu ikke avgjort.

Utenriksminister Braadland: Jeg skal få besvare det spørsmål som hr. Anderssen-Rysst fremsatte. Jeg tror også det naturlige vilde være i dette tilfelle å søke en voldgiftsdomstol og ikke den internasjonale domstol, for den internasjonale domstol behandler kun saker av rent juridisk art, og jeg kan ikke forstå annet enn at det her også kommer inn spørsmål som ikke kan sies å ha et så strengt juridisk preg.

Anderssen-Rysst: Jeg hadde ikke egentlig tenkt på å si noget mere, men jeg må få komme med et par bemerkninger til, foranlediget ved statsråd Sundbys uttalelser. Av statsråd Sundbys uttalelser fremgår det nemlig til evidens efter min mening, at regjeringen ikke er klar over sin stilling. Jeg noterte den ærede statsministers uttalelse isted. Han sa, at regjeringens prinsipale standpunkt var voldgiftsdomstol. Statsråd Sundby sa at der er ikke enighet i regjeringen om dette, ikke enighet om hvorvidt man skal gå voldgiftsveien, eller man skal gå rettsveien, den juridiske vei om man vil kalle det så, den vei som krever okkupasjon.

Statsråd Sundby: Jeg sa ikke enighet, jeg sa klarhet.

Anderssen-Rysst: Under disse omstendigheter er det selvfølgelig ennu mere nødvendig, at vi får se på de dokumenter som vi har fått utlevert. Regjeringen kjenner alt og står altså ikke enig i opfatningen, vi kjenner det ikke og kan selvfølgelig ikke uttale nogen mening om det.

Jeg vilde gjerne ha sagt dette for å få klarhet over, hvorvidt det er så at regjeringen ikke er enig i dette sitt standpunkt, og at vi altså har misforstått statsministerens uttalelser isted, da han sa - jeg opfattet i hvert fall statsministeren derhen - at regjeringen var enig om voldgiftslinjen.

Støstad: Jeg skal ikke innlate mig på nogen diskusjon om, hvorvidt det er Ishavsrådets formann eller det er advokat Smedal som har fremkommet med de uttalelser jeg siktet til isted, men når disse uttalelser har vært gjengitt i avisene, har de alltid vært betegnet som

uttalelser av Ishavsrådets formann, det har ikke stått at det er uttalelser fra advokat Smedal. Man kan prosedere så meget man vil, men alle opfatter det slik, at det er Ishavsrådets formann som skriver, og når dosent Hoel kommer efterpå og gjentar det samme eller forsterker det, så er det klart hvordan opfatningen må bli på det punkt. Og jeg tror nok også at en regjering må ha en viss myndighet over en mann, som er formann i en institusjon som Ishavsrådet, - den må ha myndighet til å kunne si til ham, at nu får De jagu holde kjeft. Det er ikke for meget, men jeg vet ikke om det er forsøkt.

Jeg hørte også med en viss forundring på statsråd Sundbys uttalelser. Det er efter hans uttalelser ganske tydelig, at regjeringen ennu vil holde begge utveier åpne. Den vil ikke ta avstand fra Devolds okkupasjon fordi, som statsråd Sundby sa, det kunde være nødvendig for oss å gå den vei, og da kan vi ikke okkupere på annen måte enn som Devold har gjort det. Så skal vi på den annen side også ha den utvei som Danmark peker på, nemlig til en voldgiftsrett. Men er det nogen mulighet for at Danmark, så lenge regjeringen ikke vil ta avstand fra Devolds okkupasjon, også vil drøfte voldgiftsspørsmålet? Da synes jeg danskene er snildere enn man har lov til å fordre.

Gram: Sist jeg hadde ordet, gav jeg meget sterkt uttrykk for at jeg hadde tillit til regjeringen, og at den vilde handle under ansvar her, og at jeg vilde følge regjeringen. Til å begynne med var jeg litt i tvil om, hvad det var som var regjeringens standpunkt, men efter statsministerens og utenriksministerens uttalelser opfattet jeg det standpunkt derhen, at man skulde forsøke å finne en fredelig ordning med Danmark, nærmest i tilslutning til hvad Danmark sier i sin siste note, nemlig at «de bestående uoverensstemmelser søkes løst ved spørsmålets foreleggelse» - enten på det ene eller annet vis - og videre: «I dette tilfelle må det formentlig ansees for formålstjenlig, at der mellem de to regjeringer finner en drøftelse sted av, under hvilken form spørsmålet på en for begge de to regjeringer tilfredsstillende måte kan forelegges til internasjonal megling eller avgjørelse.» Og dette sett i samklang med «Politiken»s antagelig inspirerte uttalelse, som er gjengitt i «Morgenbladet» iaften. Sådan oppfattet jeg både statsministeren og utenriksministeren, og da sa jeg at jeg vil følge den linje som regjeringen under ansvar forelegger oss.

Nu har imidlertid statsråd Sundby uttalt sig, såvidt jeg forstod på en ganske annen måte, og det gjør situasjonen ganske anderledes broket for oss. Skal vi følge regjeringen, må vi først og fremst få vite hvor regjeringen står og hvad den vil, og hvis regjeringen vil ha voldgift på den måte, at vi her skal være voldgiftsmenn mellem regjeringens forskjellige standpunkter innbyrdes, her i

utenrikskomiteen, så melder jeg pass, det kan jeg ikke være med på.

Hvis regjeringen ikke er klar over hvilken linje den vil velge, får den selvfølgelig foreslå utsettelse i hvert fall til imorgen for å forsøke å bli klar over hvordan den står. Før kan det ikke nytte for oss å forsøke å ta noget standpunkt. Jeg er i hvert fall uheldig stillet, som står på det standpunkt at jeg lojalt vil følge den ansvarlige regjering. Jeg vil ikke følge Devold, ikke bare fordi jeg mener det er et direkte brudd på alle forutsetninger, sådan som det også har vært godkjent av Stortinget like til et par dager før det sluttet, men også fordi jeg mener det er et overordentlig farlig skritt, det er nærmest fascistisk, at nogen privatmann - jeg tror nok Devold står i forbindelse med visse kretser her hjemme - kan svinge sig op og sette kroker i veien for det som er vår ansvarlige utenrikspolitikk, ledet av Storting og regjering i samklang. Det kan få meget farlige konsekvenser for fremtiden, og det mener jeg vi ikke under nogen omstendighet kan la gå upåaktet hen.

Men når det da spørres om ansvaret, så mener jeg regjeringen plikter å peke på veien, og er vi ikke enig i den får vi si fra, men jeg mener det er tungt veiende hensyn som tilsier at man følger den vei som regjeringen foreslår. Jeg vil gjerne få si, at på mig har det gjort et meget sterkt inntrykk å se den måte, hvorpå den svenske presse har optrådt. Jeg er ganske sikker på, efter et nokså godt kjennskap til svenskene, at de er ikke mere velvillig innstillet overfor Danmark enn overfor Norge. Men de enstemmige uttalelser i en rekke svenske aviser som er kommet frem, og som går meget sterkt imot denne okkupasjonslinje og det som er hendt deroppe i disse dager, er nokså alvorlige såvidt jeg kan forstå. Vi får selvfølgelig gå den vei vi mener er den rette, men vi må heller ikke glemme at det er ikke tale om en domstol, hvor det er bare nordmenn som sitter, vi må også forsøke å overbevise en internasjonal domstol om at vi har rett. Det er ikke nok at vi selv synes vi har rett.

Men som sagt, jeg håper regjeringen til imorgen kan bli klar over hvor den står, og så får vi høre hvad den har å forelegge oss.

Statsminister Kolstad: Jeg er noget forundret over, at der her søkes konstruert op et motsetningsforhold innen regjeringen som det hr. Gram gav uttrykk for. Det er ikke mere enn en mening innen regjeringen om det, som statsministeren uttalte, og som også utenriksministeren gav uttrykk for, nemlig at den prinsipielle opfatning er, at man vil søke å komme til en avgjørelse med Danmark ved en voldgiftsdomstol, under forutsetning av at man får visse tilsagn, som var nevnt i de par punkter som utenriksministeren refererte. Noget annet standpunkt har jeg ikke kjennskap til at der finnes innen regjeringen.

Hvad sakens videre utvikling kan føre til, kan ikke jeg idag uttale mig om, men dette er som sagt regjeringens opfatning idag.

Statsråd Sundby: Jeg sa ikke at der var uenighet innen regjeringen. Jeg sa at man hadde drøftet det som er regjeringens prinsipale linje, sammen med folkerettslærde, hvorvidt de andre linjer er trygge og helt forsvarlige. Man kan si at det er bragt helt til klarhet og at det er en selvfølge, - det var det som gjorde at jeg grep ordet her - at hvis *ikke* den linje fører frem, den linje som blev antydet av utenriksministeren gjennem den forespørsel han leste op, og som man ikke uten videre kan gå ut fra vil bli besvart med ja, - *da* står altså okkupasjonslinjen klar. Det er vel også noget som må gjøres klart, og som man ikke kan være i tvil om.

Næstformannen: Jeg vet ikke om vi skulde slutte denne diskusjon nu. Jeg tror det vilde være det riktigste å avslutte møtet nu og så samles igjen imorgen formiddag kl. 1.

Statsråd Trædal: Eg vilde sette pris på, når regjeringa no skal gå til å arbeide vidare, å få høyre um dei medlemmer av utanrikskomiteen, som er til staes, har same meininga som hr. Mowinckel, at dei ingenting vil uttala. I so tilfelle skynar eg ikkje hvorfor komiteen skal ha for seg denne sak vidare.

Næstformannen: Dertil vil jeg si, at jeg for min del har opfattet stillingen derhen, at de tilstedeværende medlemmer av komiteen ikke vil ta noget standpunkt iaften, og det av hensyn til dem som er på vei hit for å delta i overlegningene. Jeg mener, at skal vi iaften gi uttrykk for hvordan vi stiller oss til et sådant forslag og avgjøre det, så er det ikke noget gagn i at de andre medlemmer kommer herned. Da måtte de holde særskilt møte imorgen for å ta stilling til hr. Mowinckels forslag. Jeg vil også si, at når regjeringen har kunnet vente så lenge med å sammenkalle utenrikskomiteen, således som situasjonen artet sig ved Devolds okkupasjon, så må regjeringen antagelig også kunne vente til imorgen kl. 1.

Hornsrud: I anledning av det spørsmål som statsråd Trædal reiste vil jeg si at jeg ennu ikke har tatt nogen stilling til hr. Mowinckels forslag, hvorvidt vi skulde uttale oss her eller ikke. Det er det vanskelig å avgjøre nu, fordi jeg gjerne først vilde ha rede på om der foreligger en grei linje fra regjeringens side, og jeg vil spørre: har vi fått denne linje eller ikke? Jeg har imidlertid inntrykk av at regjeringen selv er uklar og vil debattere saken med oss for å bli klar over den, og da synes jeg ikke det for nærværende har nogen interesse for

oss å innlate oss på nogen sådan debatt. Regjeringen må først fremlegge en grei linje for sin politikk her, så får vi ta denne linje op til drøftelse og si vår mening om den.

Det var nokså eiendommelig det hr. Gram sa, da han første gang hadde ordet. Han aksepterte regjeringens standpunkt eller rettere ikke-standpunkt med hud og hår med en gang, men efterat bl.a. statsråd Sundby hadde uttalt sig, tok han sterke reservasjoner overfor sitt eget standpunkt. Regjeringen er uklar, den vil ha okkupasjonslinjen stående som en reserve. Regjeringen vet ikke hvad okkupasjonslinjen innebærer, men vil se tiden an, kanskje man får bruk for den, kanskje ikke. Dette må vel skape uklarhet ikke bare innenfor regjeringen, men også for oss og ikke minst utad.

Denne uklarhet kan bare skaffes ut av verden på den måte, at regjeringen straks tar avstand fra Devolds okkupasjon. Hvorvidt man derved avstenger sig fra adgangen til senere å kunne gå til okkupasjon, det er jeg ikke sikker på, men det som skulde ha vært gjort, det var, at regjeringen med en gang offisielt hadde tatt avstand fra denne private okkupasjon, latt den falle.

Jeg tror regjeringen hadde hatt all grunn til å gjøre det. Vi må se denne sak i lys av det som er skjedd tidligere, særlig i lys av Grønlandsavtalen av 1924. Den forutsetter jo at vi har næringsinteresser på Grønland, og det er disse som for Norge er de avgjørende og bestemmende, ikke de mere nasjonal-politiske interesser. Det er en grei linje, den vil ikke skape noget motsetningsforhold, og den linje har vi hittil stått enig om. Der har hittil ikke vært nogen dissens, ikke nogen disharmoni mellem norske institusjoner og personer om den linje.

Men det er sikkert, at i det øieblikk regjeringen vil holde sig adgangen åpen til å bruke Devolds okkupasjon, da blir der splittelse i Norge. Setter regjeringen pris på å ha et enig folk bak sig, da har den ikke mere enn en vei å gå, nemlig den å sette Devold og hans private okkupasjon på plass. Jeg tror det er et syn som alle kunde være enig om, men hvis regjeringen vil holde sig adgangen åpen til å opretholde eller anerkjenne Devolds private okkupasjon, da er en ny situasjon skapt, nemlig den, at da er enigheten i Grønlandssaken brutt. Og det skulde kanskje veie mere for regjeringen enn noget annet i denne situasjon?

Det er et faktum at de forskjellige stater søker å holde en viss målbevisst linje i utenrikspolitikken, hvilket i de fleste tilfelle er mulig tross de skiftende regjeringer. Jeg tror det vilde være en fordel, hvis vi også i Norge kunde fortsette vår linje fra 1924. Da står vi last og brast sammen, selv om enkelte måtte gi avkall på litt chauvinistisk sving i hvad der skrives og hvad der snakkes.

Næstformannen: Ingen flere har nu forlangt ordet, og jeg går da ut fra at man samles til nytt møte imorgen

middag kl. 1. Jeg går også ut fra at man er enig om at vi også imorgen får optatt stenografisk referat av diskusjonen. Som det tidligere har vært nevnt, håper jeg utenriksministeren vil orientere de av komiteens medlemmer som først kommer hit iaften eller imorgen tidlig, ved en sammenkomst en halv times tid før komiteens møte begynner.

Møtet hevet kl. 7,25.